

enn betri Føroyum, har “politiskt korrekt” ikki verður nýtt sum enn eitt ókvæmisorð fyri at steðga framburði, javnrættindi og javnstøðu. At vera “politiskt korrekt” er ikki eitt ljótt orð, eins og summi royna at gera tað til. Tað snýr seg um at hugsa, siga og gera tað rætta í mun til skeiva. Hvussu kann tað gerast eitt fý orðuttan so, at tú ikki ynskir at gera tað rætta?

5: Summi siga, at politiska korrektheitin ger okkum sart og at tað at enda verður lóggivið inn í tey allar minstutringini í samfelagnum, meðan onnur halda, at reglurnar innan hetta ger samfelagið betri fyri allar borgarar. Men hvar gongur markið fyri okkara persónliga frælsi?

Vit hava persónligt frælsi inntil vit gera okkum inn á onnur. Tá haldi eg, at lóggávuvaldið má og skal traðka til og seta rammurnar og verja okkum móti mismuni, ágangi ella órættvísi. Tú gjørt teg inn á onnur, um tey ikki fáa somu atgongd til samfelagið ella arbeidsmarknaðin vegna t.d. kyn. Tú gjørt teg inn á onnur um tú særur, niðurger ella happar onnur fyri frávik, sum tey ikki fáa broytt. Slikt má lóggevast fyri at forða fólki, sum ikki duga at síggja ella ikki leggja nakað í, at tey gera seg inn síni medmenniskjum. Sostatt er politiska korrektheitin lykilin til at rúma okkum øllum í einum framsóknum, modernaðum og demokratiskum samfelaga.

6: Er javnstøða í Føroyum?

Vit hava munandi meira javnstøðu í Føroyum í dag enn fyrr, men vit eru langt frá komin á mál. Eitt nú haldi eg, at javnstøðulógin eigur at fevna um meira enn bara mismun vegna kyn. Eg haldi avgjørt, at javnstøðulógin skuldi verið víðkað til at eisini virka fyri javnstøðu og forða mismuni vegna rasu, brek, kynsliga sannføring, aldur, uppruna, trúgv, kynsligan samleiki o.l. Tað gera líknandi javnstøðulógir eisini í flestu øðrum Norðurlondum. Lond, sum eg fegin vil samanberast við og einki havi í móti at líkast. Eisini Svørriki!

7: Hvat er javnstøða fyri teg?

Fyri meg er javnstøða, tá øll menniskju hava sama frælsi og móguleika at menna seg sjálvan og taka avgerðir í egnum lívi uttan at teirra kyn, rasu, aldur, kynsliga sannføring, uppruna, brek, trúgv, kynsligan samleiki o.l. skal avmarka ella forða hesum.

GVØÐNY MIRIAM GUNNARSSON,
FOTOGRAFUR OG EIGARI AV FYRITØKUNI
MIRIAM&JANUS

1.Hvat heldur tú um, at tað ikki er loyvt at søkja eftir kvinnu/ manni og hví?

Eg haldi, at persónliga frælsið eigur at vera grundleggjandi undir okkara samfelagi. Tað vil siga, persónliga frælsið at velja sjálvur og ræða sær sjálvum. Eisini sum vinnurekandi. Um eg havi eina verkætlan, ið eg arbeiði við, so haldi eg at tað eigur bara at vera eg, ið avgeri um tað er ein maður ella kvinna, ið eg meti eru best egnað til uppgávuna. Sum oftast er tað ein kvinnulig modell ella ein seymikona, ið eg havi brúk fyri. Ofta eru tað intensar støður og langir arbeidsdagar, og tær havi eg betri hug at brúka saman við einari kvinnu, ikki einum manni. Eg eigi at hava frælsið at søkja eftir tí fólki, eg havi brúk fyri og havi hug at arbeiða saman við. Javnstøðulógin verður søgd at tryggja persónlig frælsi og rættindi, men uppá ein máta er tað júst mótsatt. Hon rænir okkara samfelag fyri alla persónligheit, ymiskleika og sjálvsavgerðarætt. Vit skulu øll passa inn í nakrar kassar, sum sjálvútnevnd »frælsisstriðsfólk« hava smíða til okkum.

2.Nógv kjak hevur seinastu tíðina verið um, hvussu vit málbera okkum skynsamt og hvar markið skal ganga fyri einstøkum orðum. Heldur tú tað skal vera í lagið at nýta orð sum "nekarakys" og líknandi og hví?

Eg minnst meg hava hoyrt fleiri eldri fólk brúka orðið »nekarí«, men so hvørt sum fleiri myrk fólk eru komin henda veg, so hevur orðið broytt tyðning og hevur tað í dag ein meira rasistisk tóna. Men hesi eldru, ið nýttu orðið, gjørdur tað eftir bestu sannføring og hevði tað slett onki við rasismu at gera. Málið mennist og orð broytast. Friður við tí. Men eingin lóg skal avgerða um eg brúki orðið »nekarakys« ella um eg velji heldur at siga »róma bolli«. Og eg eri sera skeptisk yvirfyri teimum, sum við politiskari korrektheit royna at stýra hvussu onnur tosa. Flestøll okkara duga fólaskikk. Vit hava empati og vilja ikki stoyta onnur. Politisk korrektheit vil gera sær dalt av hesum natúrligu sosialu kenslum fyri at fáa meg yvir fólki.

3.Eiga vit at bólka fólk eftir førleikum ella eftir til dømis kyni og hví?

Høvdu vit veruliga ein trupuleika, at menn ella kvinnur gingu arbeidsleys grundað á sitt kyn, so var hetta ein støða, ið man kundi tikið upp og roynt at bøtt upp á. Um eg fekk boðið eitt arbeiði, bara tí eg var kvinna og tí kundi fáa onkra kynskvotu at ganga upp, ella tí tað hevði gott fyri »imageið« hjá fyrítøkuni, so hevði eg takka nei. Eg vil virðismetast fyri mínar førleikar og ikki fyri hvussu væl eg passi inn í eitt ideologiskt roknistykki. Samstundis so haldi eg, tað er greitt, at ávísir førleikar eru meira umboðaðir av øðrum kyninum og ikki hinum (kropslig styrki, til dømis, ella ávís sløg av vakurleika). Summir eru bara umboðaðir av øðrum (tað at bera børn, t.d.). Tað haldi eg ikki nøkur lóg eigur at noyða okkum at tiga burtur ella lúgva um. Um tú sum arbeidsgevari metir annað kynið egnað seg betri til tað, tú arbeiðir við, so eigur tú at hava rættin at siga tað.

4.Hvat hugsar tú, tá tú hoyrir setningin »politiskt korrektu Føroyar«?

Eg hugsar um eina gongd skeiva vegin, niður at bakka. Frá frælsi og opnum samskipti til ótta, skomm og internaliseraðan sensur. Voltaire segði, at um tú vilt vita hvør hevur meg yvir tær, spyr so hvønn tú ikki sleppur at kritisera. Og sum sagt, so snýr politisk korrektheit seg um meg.

5.Summi siga, at politiska korrektheitin ger okkum sart og at tað at enda verður lóggivið inn í tey allar minstutringini í samfelagnum, meðan onnur halda, at reglurnar innan hetta ger samfelagið betri fyri allar borgarar. Men hvar gongur markið fyri okkara persónliga frælsi?

Talufrælsið endar har, tú gert teg inn á ein annan. Har, tú hóttir ella ærumeiðir. Vit hava lógir hesum viðvíkjandi og okkum tørvast ikki fleiri lógir. Meira tað almenna blandar seg uppi viðurskipti hjá fólki, verri verður samfelagið.

6.Er javnstøða í Føroyum?

Ja. Í Føroyum hava kvinnur júst somu rættindi sum menn hava. Kvinnur og menn hava júst somu móguleikar tá ið tað t.d. snýr seg um útbúgving. Faktist klára gentur seg betri í skúlanum enn dreingir. Kvinnur, sum gerast við barn, hava sera góðar treytir og tær hava framihjárættindi í nógvum førum tá ið tað snýr seg um foreldrarætt. Kvinnur í

Føroyum klára seg væl (82% av okkara kvinnum millum 15-74 ár hava arbeiði, t.d., og tað er hægsta talið í øllum Evropa) og tær hava ikki brúk fyri sersømdum. Tað vísa tær í verki! Tað nýtist ikki at vera líka nógvur kvinnur sum menn í øllum samanhangum, eitt nú í arbeiðshøpi ella á tingi, fyri at talan kann vera um javnstøðu. Sleppa kvinnur og menn at gera tað, tey hava evni og hug til at gera, so hava vit javnstøðu.

7.Hvat er javnstøða fyri teg?

Eg haldi tað er rættari at tosa um javnrætt, heldur enn javnstøðu. Fólk eru ymisk og tað eru kynini bæði eisini. Eingin orsök er at halda, at alt skal vera býtt upp javnt í tvey, 50/50. Um øll eru líka fyri lógini og einstaklingar hava frælsi at gera tað, teir hava hug til, so er støðan so góð, sum hon kann vera - tí tá hava vit javnrætt. Arbeidsmarknaðurin í Norðurlondum er sera kynsuppbýttur. Sera fáir menn eru sjúkrarøktarfrøðingar ella námsfrøðingar, meðan sera fáa kvinnur eru skiparar ella byggifrøðingar. Tað er ikki tí, at norðurlendingar eru kúgaðir og ófrælsir. Tvørtur-ímóti er tað tí, at norðurlendingar hava javnrætt og kenna seg fríar at gera júst tað, teir hava hug til. Og tá koma munirnir fram og fólk býta seg upp eftir kyni. Tað er í ófrælsu londum, har fólk liva í relativum fátækradømi, at tað er meira javnt millum kynini á arbeidsmarknaðinum. So eg eri nógv meira áhugað í javnrætti enn javnstøðu.

